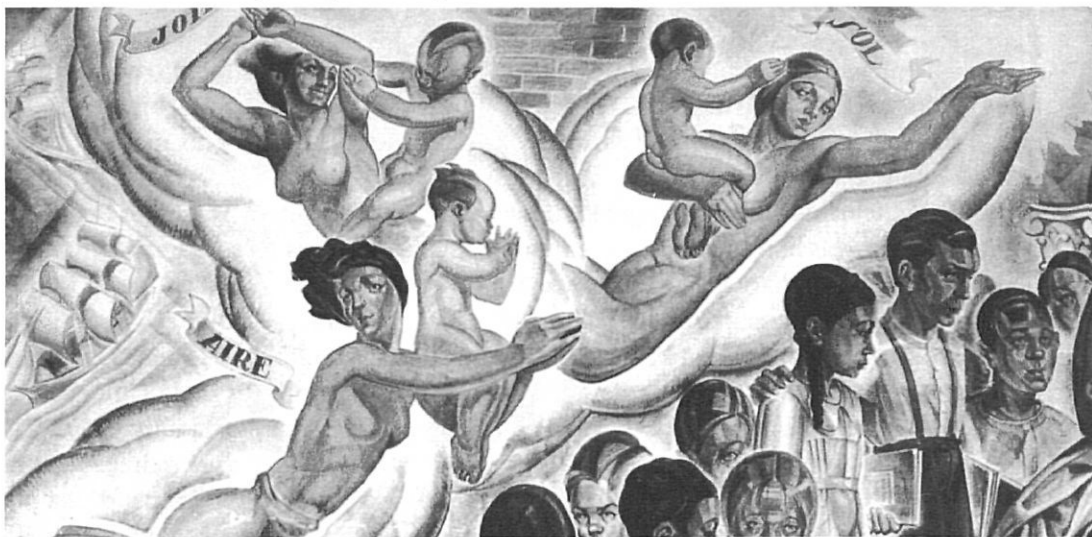

El cartellista amagat

En arribar a Camprodon, et saluda des de la cruïlla d'entrada un cartell altament expressiu, síntesi gràfica de la vila, amb l'arcada del pont, el Ter, les cases i les muntanyes nevades al fons. L'obra és signada per Josep Morell. Nascut a Sant Esteve de Bas l'any 1899, va passar a la vila del Ripollès anys decisius de la seva vida. Tot primer, els de la infantesa, perquè el seu pare era mestre de l'escola de nois. Més tard, els de la guerra civil, perquè Morell s'havia casat amb una camprodonina i va trobar a la terra familiar el millor dels refugis quan va deixar Barcelona.

Morell havia viscut a Sevilla, a París, a Tolosa i a Perpinyà. Havia fet el servei militar a Girona, on havia exposat la seva obra pictòrica. Havia obtingut nombrosos premis i tres medalles a l'Exposició Nacional de Belles Arts de Madrid. Havia realitzat cartells per a les Fires de París i de Narbona i per al Carnaval de Niça. Les seves obres eren reproduïdes a les pàgines de prestigioses revistes estrangeres. Enric Jardí el qualifica d'un dels millors, sinó el primer, dels cartellistes dels anys trenta, i diu que el seu èxit s'explica «per la simplicitat de les composicions, concebudes amb una deliberada

intenció de concentrar l'interès del contemplador del cartell en l'objecte del missatge». En aquest sentit, Morell es va avançar al seu temps per connectar amb les tècniques publicitàries del futur.

Quan torna al Camprodon de la seva infantesa i del seu festeig, Morell és un artista famós. S'estan edificant les noves escoles —successores de les del seu pare— que l'arquitecte olotí Bartomeu Agustí ha projectat dins la més pura línia del racionalisme impulsat pel GATPAC. Morell proposa de convertir l'església del monestir de Sant Pere en un museu, i amb aquesta excusa salva moltes obres valuoses de l'art religiós, concentrades en aquell recinte romànic. Ell fa l'inventari de les imatges dels temples, de les peces confiscades, de les antiguitats adquirides o rebudes de particulars. I quan l'edifici de les escoles és cobert, s'hi tanca hores i hores a treballar-hi i acaba per omplir les parets de les aules amb unes extraordinàries pintures al fresc, plenes de figures al·legòriques i de paisatges, persones i elements representatius de les riqueses dels cinc continents. Són uns murals extraordinaris, hereus del seu millor estil de cartellista didàctic i eficaç.

D'aleshores ençà, les pintures de Morell han servit de teló de fons a les classes dels petits camprodonins, i han resistit totes les remodelacions que amb més o menys fortuna han sofert els edificis escolars. Però, llevat dels infants i dels mestres, ningú no les pot veure. Són com un tresor totalment desconegut dels milers de forasters que a l'estiu i a l'hivern circulen per la vila i passen per davant de les escoles tancades. Josep Morell resta allà dintre, amagat, autor d'una obra tan admirable com invisible. Fa poc que el Casal Camprodoní va muntar una exposició antològica sobre el gran cartellista, però encara ningú no ha trobat la manera d'incloure els seus murals a la llista dels múltiples atractius culturals i turístics amb què compta la pàtria d'Isaac Albéniz i d'Alexandre Galí.

Fragment d'un dels murals camprodonins de Josep Morell.

Pla ve de plagi?

Amb un gran desplegament tipogràfic, el Quadern del diari *El País* ha denunciat un plagi perpetrat per Josep Pla. Pel març de 1964, en efecte, l'escriptor de Palafrugell va publicar a *Destino* un article titulat «Sobre las narices» (després incorporat en versió catalana al volum 36 de l'*Obra completa*) que, segons Ferran Toutain, era en un trenta per cent una afusellada directa d'un text de l'escriptor català Robert Robert, publicat cent anys abans a la revista *Un tros de paper*. En dues columnes paral·leles, com s'escau en aquests casos, s'han reproduït ara els fragments coincidents.

No cal esgarrifar-se gaire per aquest descobriment. Fa onze anys, a la pàgina 11 del número 98 d'aquesta mateixa revista, vaig tenir ocasió de fer notar que en l'obra *Girona, un llibre de records*, aparentment escrita a partir de vivències personals, hi ha veritables calcs del llibre *Recuerdos y bellezas de España* de Pau Piferrer, publicat l'any 1839, és a dir, també cent anys abans de l'obra planiana. No hi serà de més reproduir ara aquells textos en columnes paral·leles:

Pau Piferrer

«Las naves en que remata principian con tres esbeltas ojivas, la central más alta que las laterales, y sobre cada una derrama luz un lindo rosetón».

«Vistas desde la entrada de la iglesia parecen la fachada de otro templo, como si sólo el presbiterio fuese el verdadero santuario, el lugar de los sacerdotes y de los divinos oficios, y se destinase la ancha nave al inmenso y devoto concurso de los fieles».

«Si se quiere gozar de un punto de vista que a la primera ojeada haga resaltar toda la magnificencia y anchura de la nave, colóquese el observador junto a la primera capilla que sigue a la sacristía».

Josep Pla

«Aquesta nau remata sobre el fons, sobre l'absis, amb tres esveltes ogives en forma bellíssima i original. L'ogiva central és més alta que les altres. Cadascuna d'elles porta un rosetó a sobre».

«Vistes des de l'entrada de l'església, aquestes tres naus semblen la façana d'un altre temple, com si només el presbiteri fos el santuari i hom proposés la nau a una altra destinació».

«Des de l'entrada de la porta dels Apòstols és perfectament visible aquesta separació; però el punt més adequat per veure-la és situat a la primera capella que toca a la sagristia».

Aquests tres textos són només una mostra que, sens dubte, qualsevol erudit podria ampliar i completar amb temps i paciència. Potser com a desgreuge per l'apropiació indeguda, Pla fa una citació literal de Piferrer —una de les poques que conté el llibre— en parlar del campanar de Sant Felú.

Però ja he dit que no calia esgarrifar-se ni esquinçar-se les vestidures. Pla repetia sovint que «els antics no feren altra cosa que plagiar-se mútuament sense treva» i que alguns llibres d'*Stendhal* eren «un pur i simple plagi» i, fins i tot, «un plagi meravellós». Per afegir, després: «Sempre he defensat que la literatura bona és un plagi». O bé: «La cultura és un plagi sistemàtic». Més contundent encara: «Si no he plagiat és més perquè no he pogut que perquè no n'he tingut ganes». I, com diu Fuster, «quan ha pogut, Pla ha plagiat». El que passa és que els seus crítics interpreten això per la bona banda, mentre que Ferran Toutain s'ho ha pres més malament. Més que Ramon Alcoverro, que ja és a dir.

En el cas de *Girona*, els plagis són mínims si es comparen amb el volum considerable de la seva aportació personal i original. Tot i tractar-se d'un llibre de records, és lògic que Pla, al cap de tants anys, s'ajudés la memòria amb unes quantes lectures de les típiques obres de consulta i que, posat a fer, n'aprofités alguns fragments i els fes seus. Tots, qui més qui menys, hem caigut en aquest parany (fins al punt que alguns errors del primer plagiat s'han anat reproduint i perpetuant) i només aquell que estigués net de pecat podria tirar la primera pedra sobre el rostre de Pla, cognom que, d'altra banda, sembla una contracció de la paraula plagi.

NARCÍS-JORDI ARAGÓ